

למה נגרע. במס' סוכה דף כ"ה, נחלקו מי היו הטמאי מתים שאמרו "למה נגרע", לר' יוסי הגלילי: נשא ארצו של יוסף. לר' עקיבא: מישאל ואלצפן, שנטמאו מנדב ואביהו. לר' יצחק: עוסקין במת מצוה היו. והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה. יש מפרשים הדושה להיות טהור, או ובדרך לא היה, שלא יסתובב בחיצות וישמור את עינו. כשהיו ישראל הולכין במדבר, הענין היה הורג נחשים ועקרבים, וכשהיו הגויים רואים את הענין, היו אומרים ומתמיהים, "מי זאת עולה מן המדבר" כמה גדולה היא האומה הזאת (רש"י, שיר השירים). על פי ה' יחנו, ועל פי ה' יסעו. אומר החיד"א, שתמיד צריכים להזכיר שם ה', בכל מקום ודבר שפונה: ב"ה, ירחם ה', אי"ה וכד', וזה נלמד מהכתוב "על פי ה' יחנו, ועל פי ה' יסעו".

בשלשה ענינים כתוב מקשה בתורה: במנורה, בכרובים, בחצוצרות. כתוב בפרשת וילך, שביום שמת משה, לא השתמשו בחצוצרות להקהיל את הקהל, לפי שנאמר עשה לך, ונגזו ביום מותו לקיים מה שנאמר "ואין שלטון ביום המוות", אך היו חצוצרות במקדש לשבתות למועדים ולמלחמה.

וכי תבאו מלחמה בארצכם וכו' והרעתם בחצוצרות וכו' וגו' ונשענתם מאיבכם. וקשה הרי היה צריך לכתוב כי תבוא או כי יבוא מה הלשון כי תבואו, שמשמעו כאילו אתם מביאים את הגויים. ומסביר הבן איש חי עפ"י משל, בתוך יער הביאו אנשים גרזנים לחטוב עצים, והתחילו העצים לפחד, עד שאמרו אנחנו לא ניתן עצים עבור ידות הגרזנים, ולא יוכלו לעשות לנו שום רע, וזה הכוונה שבזמן שהקול קול יעקב אין ידיים ידי עשו, כי תבואו מלחמה אם אנחנו אשמים שיש מלחמה, העצה לתקוע בחצוצרות רמוז על הקול קול יעקב, אם כן הגויים לא יוכלו להזיק.

לישראל היו ב' ארונות, אחד שהיה בקדש-הקדשים, ואחד שהיה יוצא עמם למלחמה, ובמדבר היה הארון יוצא לפניו, ובו היו מונחים שברי הלוחות, כדי לרמוז לנו, שאם תלמיד-חכם שהוא חולה ושוכח תלמודו נכחו שאומרת הגמ' אצל ר' יוסף, הרי הוא כמו השברי-לוחות, וצריך גם לכבדו. ובזמן עלי, הוציאו את הארון מקדש-הקדשים, ונכשלו, וזה היה טעותם. כתוב אצל יתרו שכשרצה ללכת אמר לו משה והיית לנו לעינים. יש מפרשים שהיית לנו לדוגמה שאם יהיה לאחד רפיון ח"ו בתורה תהיה לנו אתה לדוגמה, שאפילו שהיית בדרגה פחותה ביותר בכל זאת עלית כך, כל שכן מי שנוגד יהודי בודאי יכול להתעלות.

יחידה בנסוע הארון, "ובנחה יאמרו", הם שני פסוקים, חז"ל אומרים שיש בהם 85 אותיות, והם חומש בפני עצמו. ויש בהם סימני נוג"ן הפוכים, כדי להפסיק בין פורענות לפורענות, הפרענות הראשונה "ויסעו מחר ה'", כתינוק הבורח מבית-הספר, הפורענות השנייה, המתאוננים. ולמה הנג"ן הפוכה, אומר הבעל-הטורים, שחז"ל אומרים שאין כאן מקומו, אלא 50 פרשיות קודם (כמנין נ"ן) בפרק ב' פסוק י"ז לפני הפסוק "ונסע אוהל מועד", ואומרים חז"ל שלעתיד לבא יחזרו הפסוקים לאחור 50 פרשיות (שבת קט"ז).

ה"כלי יקר" אומר, שבחז"ל נקרא "דג" בלשון נוג"ן, הדג רץ אל המים, והם ברחו מהמים אין "מים" אלא תורה, ולכן הנג"ן הפוכה – הפך מהדג.

עוד פירוש שבמתן התורה אמרו לעשה ולשמע, והם עשו הפך מלעשה ולשמע. יש מוסיפים שלעשה ולשמע הוא ר"ת נ"ן, והיינו שכוללים גם הני של ונשמע ב"ת.

כתוב במשלי, "עמדיה חצבה שבעה", אומרים חז"ל במס' שבת דף קט"ז, שיש בתורה שבעה חומשים: 1. בראשית, 2. שמות, 3. ויקרא, 4. במדבר,

למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שראו אהרן וכוונת הנשיאים חלשה אז דעתו שלא היה עמדם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה חייך "שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות" (רש"י). אומר הרמב"ן, שבא לרמוז לו שייצאו ממנו החשמונאים ויתקנו את מצוות הדלקת נרות חנוכה, וזהו "שלך גדולה משלהם".

רש"י אומר שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות. שואלים שהיה צריך לומר שאתה מטיב ומדליק, שהלא הטבת הנרות לפני ההדלקה. ועוד שאלה במה הרגיע אותו הקב"ה שמא לא חלשה דעתו. אלא שיש מצוות נדירות כמו פטר חמור וכדומה, שכשעושים אותם הוא בהתרגשות רבה, בגלל שזה לא תדיר, אבל מצוה קבועה אין בה התרגשות כל כך, וזה מה שה' אמר לו שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק את המנורה בקביעות ובכל זאת זה בהתרגשות רבה, לכן כתוב מדליק ומטיב שזה מראה על המשכיות מדליק ומטיב מדליק וללא הפסקה (קל יחודה). בהעלותך. אומר רש"י: מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד "ומטיב", למה כתוב ברש"י "ומטיב" ולא "מדליק", אלא כי ההלכה היא שהדלקת הנרות כשרה גם ביד, והטבת הנרות כשרה ע"י כהן דווקא.

5 פעמים כתוב בתורה מענין המנורה: בפ' תרומה ציווי עשיית המנורה, בפ' תצוה הדלקת המנורה, בפ' ויקהל עשיית המנורה, בפ' אמור הדלקת המנורה, ובפ' בהעלותך הדלקת המנורה.

למנורה היה כבש של 3 מדרגות, כנגד ג' לשונות של "עליה": "להעלות נר תמיד", "והעלה את נרותיה", "בהעלותך את הנרות".

יש ששואלים, למה במזבח אסור לעשות מדרגות, ובמנורה מותר, וכן בבית-המקדש היו 15 מעלות. ומתרץ ה"אור החמה" בגלל שהמזבח מכפר על עוונות בית-ישראל, אם-כן יש כאן ענין של הכרת הטוב לא לבייש את המזבח. ויש מוסיפים, בגלל שהכבש היה לו דין מזבח, שאם שמו עליו אברים לפני עלות-השחר, אינם נפסלים בלינה, אבל מדרגות המנורה אינם כמנורה.

דברים שהתקשה בהם משה, ר"ת "משה": מנורה, שיקל (וי"א שדצים), ה'חדש = המולד.

כתוב בזהר, שפניו של אדם חומים למנורה, 6 קנים הם כנגד: 2 אוננים, 2 עיניים, 2 נחירי האף, והפה הוא העיקר "פני המנורה", צריך לקדש את כל אלו, ואז יאיר בתורה בהצלחה גדולה, וזהו שכתוב "אל מול פני המנורה יאיר".

קח את הלויים מתוך בני ישראל. באמצע המילוי של אותיות ישראל מופיע המילה לויים. יו"ד, שי"ן, רי"ש, אל"ף, למ"ד. וזהו קח את הלויים מתוך בני ישראל (בן איש חי).

במדרש בפ' אמור מובא, שאהרן היה גיבור, שהניף 22 אלף לויים ביום אחד דהיינו 12 שעות – 720 דקות, גם היה מוליך ומביא מעלה ומוריד כדון תנופה.

ביום ז' ניסן, היתה טהרת הלויים שגילוהו אותם, והתגלחת היתה בשבת בהוראת שעה, כי א' ניסן היה ביום א'. וזה היה תחילת המחלוקת של קורח ועדתו, שאשתו ראתה אותו שהוא מגולת, ואמרה שמשנה בדה דין זה ח"ו מליבו.

בפרשה זו מדובר מענין "פסח מדבר", פסח מדבר היה בשנה השנייה לייציאת מצרים, הכהנים היו אז רק אהרן ושני בניו, והם היו צריכים להספיק בזמן קצר של בין הערביים, להקריב את קרבנם של כל ישראל, ובודאי שגם שם היו מעשי-ניסים (משך חכמה).

עד "זיהי בנסוע הארון" 5. הפסוקים "זיהי בנסוע" "ובנחה יאמר" הם ספר בפני-עצמן, 6. "זיהי העם כמתאוננים", עד סוף במדבר, 7. דברים. וזהו התשובה לחידה ששאל הרב את תלמידיו: כיצד יתכן, 7 פחות 1, שזה 5. ויהי העם כמתאוננים רע באוני ה'. האיש אשר יש לו טענות ולא שמח בחלקו, הוא רע בעיני ה'.

"והמן כורע גד", אומר רש"י, עשב ששמו גד. חז"ל אומרים "גד" לשון "מגיד", שהמן היה מגיד ומגלה מי הוא צדיק, ומי ח"ו לא, שאם המן היה מגיע עד לפתחו, היו כולם יודעים שהוא צדיק. ויש אומרים, ש"גד" הוא שבט גד, שהיו חובבי מן ביותר, ולא רצו לאכול בשר, ובגלל זה היו להם הרבה בהמות, וולכן אמרו למשה שהם רוצים את נחלתם בעבר-הירדן, ששם יש הרבה עשב.

ועינו כעין הבלדה. יש במדרש, מלמד שאבנים טובות ומרגליות היו לוקטין עם המן.

אלדד ומידד מתנבאים במחנה. אמרו משה מת, יהושע מכניס (רש"י). "מתנבאים" ר"ת: משה נתון נפשו בגן אלא יהושע מכניסם. גם מתנבאים הם אותיות "מת נביאים".

בגמ' סנהדרין יז. יש ג' שיטות, איזה נבואה נתנבאו. חד אמר שנתנבאו משה מת יהושע מכניס את ישראל לארץ, אבא חנין אומר משום רבי אליעזר על עסקי שליו הן מתנבאים עלי שליו עלי שליו, רב נחמן אמר על עסקי גוג ומגוג היו מתנבאים.

והתרגום יונתן כותב שכל השיטות היה, אלדד היה מתנבא ואומר הנה משה נאסף מן העולם ויהושע בן נון משרת המחנה עומד אחריו ומנהיג את עם בית ישראל ומביא אותם לארץ הכנעני ומנחיל אותה להם, מידד היה מתנבא ואומר הנה שלום עולים מן הים ומכסים כל המחנה של ישראל ויהיה לעם לכשלוך, ושניהם כאחד מתנבאים ואומרים הנה מלך עולה מן הארץ של מגוג בסוף הימים ואסף מלכים קישרי כתרם וגנרלים שרי צבא לובשי שריונים וכל העמים ישמעו לו ועורכים מלחמה בארץ ישראל על בני הגלות, אלא שקירים איטימוס יהיה מוכן להם בשעת צרתם והורג כולם בשרפת נשמה בשלהבת אש שיוצאת מתחת כסא הכבוד ונופלים פגריהם על ההרים של ארץ ישראל, ויבוא כל חיות השדה וציפורי השמים ויאכלו גופותיהם, ואחר כך יחיו כל המתים של ישראל ויתפנקו מההדר שהוצנע להם מתחילה ויקבלו שכר מעשיהם.

התרגום יונתן כותב, שבשעה שהיתה גזירת היאור במצרים, גירש עמרם את יוכבד, והלכה יוכבד ונישאה לאליעזר בן פרנץ, וילדה לו את אלדד ומידד, ואח"כ נתגרשה, והחזירה עמרם, וילדה את משה. ולפי זה, היו אחי משה ואהרן מן האם.

וה"דעת זקנים" אומר, שאלדד ומידד היו אחי משה ואהרן מן האב, כי לאחר מתן-תורה נאסרה יוכבד לעמרם כי היתה חודתו, והלך עמרם ונשא אשה אחרת, וילדה לו את אלדד ומידד. וכותב שם שאחד היה על קברם בארץ-ישראל, וראה שכתוב על המצבה, "אלדד ומידד אחי אהרן מן האב ולא מן האם".

מובא במס' תגיגה דף ג', שלרבינו הקדוש היו שני שכנים אילמים, והיו באים כל יום לשמוע את שיעורו ומנענעים בשפתם ובראשם, והם היו בני אחות ר' יוחנן, והתפלל עליהם רבינו הקדוש, ונתרפאו, ונתברר שהם יודעים כל התורה כולה, אומר הרמ"ע מפאנו, שהם היו נשמות אלדד ומידד, ובגלל שאמרו משה מת, היו צריכים תיקון, ולכן היו אילמים, וזה מרומז בשם אלדד ומידד, שיש בהם האותיות אלמי.

בגמ' (מגילה יח.), מילה בסלע, משתוקא בתרין. (פרש"י, אם תרצה לקנות הדבור בסלע, תקנה השתיקה בשתים). יש מפרשים שאם משה היה מדבר אל הסלע, אז אלדד ומידד היו שותקים ולא היו מתנבאים שמשה ימות.

אדני משה כלאם. מפרש הרמב"ן לפי הפשט, שמשה האציל מן הרוח אשר עליו על המתיעבים עמו באהל מועד, ואלדד ומידד אשר לא יצאו אל אהל מועד היה נראה כאילו הם עושים עצמן מכלל הנביאים שהאציל עליהם

משה מרוחו וממרים בדבריו. ולכך אמר לו יהושע "כלאם", כי אולי רוח שקר בפיכם או רוח רעה מבעתם, וצריכים לשים אותם בבית הכלא כמו כל איש משוגע שמתנבא ששמים אותו בבית הכלא. ומשה בענותו השיב, ומי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם, כי השם נתן עליהם רוח מבלתי אצילות הרוח שעלי, ומי יתן ויהיה זה בכל העם.

ורוח נסע מאת ה' ויגזו שלום מן הים. אומר התרגום יונתן סערה יצאה ונשאה ברוגז מלפני ה' ורצתה לשטוף את העולם, אלא שבזכות משה ואהרן, נשב הרוח בים הגדול והפריח משם שליו.

והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על-פני האדמה, "אדם" ר"ת: אברהם שכתוב בו "ואנכי עפר ואפר", דוד שכתוב בו "ואנכי תולעת ולא איש", משה שכתוב בו "ונחמו מזה".

תוארי משה: (1) עניו – "והאיש משה עניו מאוד", (2) נביא – "ולא קם נביא כמשה", (3) גדול – "גם האיש משה גדול מאוד", (4) עבד ה' – "בעבדי משה" "זיהי אחרי מות משה עבד ה'", (5) איש – "והאיש משה", (6) נאמן – "בכל ביתי נאמן הוא", (7) מלך – "זיהי בישורון מלך", (8) כהן – שהיה כהן בו ימי המלוואים, ובשמיני למלוואים, (9) איש האלוקים – "וזאת הברכה אשר ברכך משה איש האלוקים", (10) רועה נאמן – בזוהר נקרא "רעיא מיהמנא", וזה שנאמר בו "כליל תפארת" שהיה כלול בכל מיני תפארת.

והאיש משה עניו מאוד מכל האדם. שואלים הרי כתוב בפרקי אבות מאוד מאוד הוי שפל רוח, אם כן לכל אדם יש פעמיים מאוד, ולמשה רק פעם אחת. ומתרגים שכתוב שמשה היה עניו מאוד מכל האדם, אז אם יש לכל אדם פעמיים מאוד, יש למשה שלש פעמים מאוד. וזה שאומר מכל האדם.

והאיש משה עניו מאוד מכל האדם. שואלים למה זה לא כתוב בפרשת שמות, שהרי גם שם מופיע העננה של משה שאמר: מי אנכי, לא איש דברים אנכי, שלח נא ביד תשלח. ומתרגים שכאן בפרשה זו, זה מופיע אחרי שפגעו בו, שאמרו עליו שאשה כושית לקח. ואז חזיית יותר את ענותו. אברהם משה ודוד בבחינת אמת. אמת ר"ת: "אֶפְרַיִם" "מָה" "תולעת". אצל אברהם אבינו כתוב ואנכי עפר ואפר. אצל משה רבינו כתוב ונחמו מזה. אצל דוד המלך כתוב ואנכי תולעת.

גם אהרן נעשה מצורע שנאמר "ויפן אהרן", פי' מצרעתו (חז"ל). משה התפלל על מרים "א-ל נא רפא נא", למה פעמיים "נא", אומר ה"דעת זקנים", שהתרגום מפרש "נא" הראשון "בענין" לשון בקשה, וה"נא" השני מתרגם "כענין", עכשיו. והחיד"א כותב בשם קדמונים, שבקשת "נא" ב' פעמים היא סגולה גדולה שתתקבל התפילה, כמו "אנא ה' הושיעה נא".

ויסעו מזהר ה'. חז"ל אומרים כתינוק הבורח מבית הספר, שואלים מהיכן הראיה שהם ברוח, ומתרגים כי בים סוף כתוב ויסע משה את העם, ודורשים חז"ל שהסיעם בעל כורחם, בגלל הכסף והזהב שלקחו, ואם כך גם כאן היה צריך לכתוב ויסע.

"מדה טובה מרובה", בגלל שמרים חיכתה למשה שעה קלה ביאור, זכתה שכל ישראל חיכו לה ז' ימים.

משה ר"ת מחלוקת שמאי הלל, לרמז שבמחלוקת של חז"ל כל הדיעות הם דברי אלוקים חיים, אלא שאנו פוסקים להלכה כאחד מהם.

חז"ל אומרים שארבעה כתות אין מקבלים פני השכינה. וזה ר"ת חשמו"ל. חנפנים, שיקרנים, מספרי לשון הרע, ליצים, ואומר הגר"א שהם ד' רגלי כסא מרכבת הטומאה, וכותב הראשית חכמה, ששמע משם המקובלים שכנגד אלו הד' כתות הם ד' חיות טמאים, שפן, ארנבת, גמל, חזיר. וכנגד אלו יש ד' קליפות למעלה להעלות מעשה החוטא ולהענישו בגיהנם. ועוד כותב ששמע שמי שחטא והיה מאלו הד' כתות הנזכרים, עתיד הוא להתגלגל בד' החיות הטמאות כל אחד בחיה הרמוזה ומתייחסת לו.

פרשת בהעלותך 136 פסוקים. 3 ענשה, 2 לא תעשה,

הפטרה: "רני ושמחי" (זכריה ב'). אבות פרק ב'

הדלקת הנרות: 7:07

שקיעה: 7:48 מוצאי שבת: 8:28 ר"ת: 9:00 סוף זמן ק"ש מג"א: 8:07

אליכטיגין פריילאכין שבת קודש

לעיני הגה"צ ר' גרשון אביגדור ב"ר חיים זצ"ל נלב"ע י"ג תשרי תשע"ב